

Die gebruik van die Wet op Klimaatsverandering om 'n meer regverdiger en standvastige voedselstelsel in Suid-Afrika te vorm

Inleiding

Suid-Afrika het in Maart 2024 'n belangrike stap vorentoe in sy klimaatbeleidsreis geneem met die aanvaarding van die Wet op Klimaatsverandering. As die eerste stuk raamwerkwetgewing van sy soort, lê die Wet die wetlike grondslag vir hoe die regering op nasionale, provinsiale en plaaslike vlak op die klimaatkrisis moet reageer. Dit sit vereistes uiteen vir klimaatsreaksiebeplanning, aanpassingstrategieë en sektorale emissieverminderingsteikens wat die land se ontwikkelingsweg vir baie jare sal vorm. Suid-Afrika se voedselstelsel is hoogs kwesbaar vir klimaatskotte soos droogtes, oorstromings en hittegolwe. Terselfdertyd dra dit by tot kweekhuisgasemissies wat klimaatsverandering veroorsaak. Dit is dus van kritieke belang om te verseker dat die implementering van die Wet 'n sterk agenda vir 'n regverdige en veerkrachtige voedselstelsel insluit – hoe voedsel geproduseer, versprei, verkry en verbruik word.

Hierdie feiteblad maak voorstelle oor hoe 'n regverdige en veerkrachtige voedselstelselagenda ingevolge die Wet op Klimaatsverandering bevorder kan word. Dit is van kritieke belang dat die behoeftes en stemme van diegene wat die voedselstelsel elke dag onderhou – boere, werkers in die voedselstelsel (van plase tot fabriek), werkersklasvroue, vissers, informele handelaars en huishoudings – die implementering van die Wet vorm. Die feiteblad verduidelik dus die belangrikste kenmerke van die Wet, en die kanale waardeur hierdie sektore dit kan betrek om 'n regverdige en veerkrachtige agenda vir voedselstelsels te bevorder.

Dit begin deur die verband tussen die voedselstelsel en klimaatsverandering in Suid-Afrika te verduidelik, en die skakels met verskillende belangegroepes. Die feiteblad beskryf dan sommige van die belangrikste aspekte van die Wet en hoe dit werk, voordat dit kyk na sommige van die belangrike ingrypings vir 'n regverdige en veerkrachtige voedselstelsel waarvoor boere, georganiseerde arbeid, informele werkers, werkersklasvroue, burgerlikesamelewingsorganisasies en die algemene publiek kan voorspraak maak (maar is natuurlik nie daartoe be-

perk nie). Dit gegewe, ontleed die feiteblad dan die belangrikste bepalings van die Wet, en hoe belangegroepes kan deelneem en hierdie bepalings kan benut vir 'n klimaatsregverdige voedselstelsel wat die regte en stemme sentraal stel van diegene wat deur klimaatsverandering en ongelykhede in die voedselstelsel geraak word.

Klimaatsverandering en die voedselstelsel: Belang van die Wet vir verskillende sektore

Suid-Afrika se voedselstelsel dra aansienlik by tot klimaatsverandering en is verantwoordelik vir ongeveer 20% van nasionale emissies deur industriële landbou, energie-intensiewe voorsieningskettings en swak afvalbestuur. Die voedselstelsel is ook hoogs kwesbaar vir klimaatskotte, droogtes, oorstromings en stygende temperature. Dit ontwrig reeds mielie- en koringopbrengste en verskuif verbouingsones, wat sowel beskikbaarheid as bekostigbaarheid beïnvloed.

Almal van ons wat voedsel eet, sal geraak word, maar verskillende groepe in die voedselstelsel sal ook aspekte van klimaatsverandering op verskillende maniere ervaar. Tensy ons vir dieper veranderinge pleit, sal bestaande ongelykhede en korporatiewe mag die reaksies van voedselstelsels vorm. Elkeen het dus 'n belang by hoe die Wet geïmplementeer word. Die volgende is hoe dit, vanuit 'n voedselperspektief, vir verskeie rolspelers belangrik is om met die Wet om te gaan.

KLEINSKAALSE BOERE: Boere moes worstel met misoeste, swak grond en lae produksie wat tot voedselonsekerheid lei. Dit is aangedryf deur verskuiwings in seisoene en die toename in die aantal en intensiteit van klimaatsverwante rampe. Kwesbaarheid word verdiep vir diegene met onveilige grondregte. Die Wet bied moontlik verdere geleenthede om te pleit vir plaaslike en nasionale ingrypings wat grondregte en grondhervorming verbeter, produksie beskerm en transformeer, en

die lewensbestaan van kleinskaalse boere toekomsbestand maak.

PLAASWERKERS: Stygende hitte en droogte ontwig reeds plaaswerkers, verkort werkdae en bedreig gesondheid. Die Wet kan moontlik gebruik word om te help verseker dat plaasstelsels aanpas op maniere wat nie net produksie nie, maar ook werkers en lone beskerm.

VAKBONDE: Sonder voldoende aanpassing sal werkers en die werkersklas stygende voedselprijs en toenemend gevaarlike werksomstandighede in die gesig staar. Vakbonde speel 'n belangrike rol om te verseker dat aanpassings- en versagtingsplanne (raadpleeg kassie 1 vir definisies) werkers beskerm, ordentlike werk verseker en regte handhaaf. Werkers in die voedselstelsel en hul formasies kan die leiding neem in die strewe na 'n veerkragtige en regverdigde voedselstelsel.

VROUE: Swart vroue in die werkersklas dra baie van die las wanneer daar geen skoon water is nie, wanneer huishoudelike gewasse misluk of wanneer voedselprijs styg. Hulle dra ook die las om alternatiewe huishoudelike energiebronne te bekom wanneer die elektrisiteitsvoorsiening beperk of onbekostigbaar is. Die Wet kan gebruik word om te verseker dat regulasies en planne rekening hou met hierdie stygende laste, en ook om openbare steun vir sorgwerk te versterk as deel van veerkragtigheid in die voedselstelsel.

KINDERS EN JEUG: Jongmense sal die gevolge van die klimaatkrisis en voedsel- en wateronsekerheid in die toekoms in die gesig staar, al is hulle die minste verantwoordelik vir die bevordering daarvan. Met die huidige hoë en toenemende be-

lemmering van kinderdae, onveilige water en sanitasie, en onvoldoende toegang tot voeding, sal klimaatsverandering wanvoeding vererger. Moeilike werk- en boerderysituasies weens klimaatsimpakte bedreig werk- en lewensbestaansgeleenthede vir jongmense in die voedselstelsel verder. Jongmense kan die geleentheid gebruik wat die Wet bied om hul prioriteite vir 'n klimaatsregverdigde toekoms te bevorder.

HUISHOUDINGS: Ongeveer 1 uit 5 huishoudings in Suid-Afrika ervaar honger. Lae-inkomstehuishoudings, diegene met onseker grondbesit, plaaswerkers en kleinskaalse produsente is van die kwesbaarste vir klimaatsimpakte, wat stygende voedselprijs en moontlik minder voorspelbare voorsiening insluit. Die Wet bied 'n geleentheid om die stelsel verder te vorm om

Wenziwe Claire Roussell

Inligtingskassie: Aanvaarding van die Wet – 'n tydlyn

2011

Nasionale Witskrif oor Reaksie op Klimaatsverandering word vrygestel – dit lê die grondslag vir toekomstige wetgewing.

2018

Konsep-wetsontwerp op Klimaatsverandering word vrygestel vir openbare kommentaar.

2022

Hersiene wetsontwerp met afgewaterde bepalings word ingedien.

Maart 2025

Die Wet word amptelik as wetgewing verklaar. Sommige bepalings word uitgestel, maar openbare deelname word in verskeie afdelings vereis.

Na aanleiding van die Witskrif is verskeie sektoraanpassingsplanne vrygestel – insluitend die Klimaatsveranderingaanpassings- en -versagtingsplan ("Climate Change Adaptation and Mitigation Plan", CCAMP) vir die landbousektor, wat klimaatsoptrede op die produksievlak van die voedselstelsel uiteensit.

2018-2022

Die Wetsontwerp stagneer (deels weens Covid en uitgebreide onderhandelinge by NEDLAC). Aansienlike veranderinge word aangebring, hoewel kernidees uit die Witskrif oorbly.

2024

Wet op Klimaatsverandering word gepromulgeer (deur die Parlement aanvaar).

betroubare, billike en toeganklike voedsel onder klimaatsverandering te verseker, eerder as om bestaande ongelykhede te vererger. Dit kan gedoen word deur die prosesse te beïnvloed wat die Wet voorskryf deur toekomstige beleid te bepleit en te vorm om by 'n regverdige oorgang te hou.

BURGERLIKE SAMELEWING: Die Wet vereis openbare deelname op verskeie vlakke, wat die burgerlike samelewing en die publiek 'n wettige vastrapplek bied om betrokke te raak, te monitor en saam beleid te skep wat 'n billiker en meer volhoubare voedselstelsel vorm.

Klimaatveerkragtigheid vereis die transformasie van die voedselstelsel, nie net die aanpassing van boerderypraktyke nie. Verskeie belanghebbendes kan saamwerk om te verseker dat prosesse om die Wet te implementeer die volgende insluit: Agro-ekologie, die versekering van grondregte en -toegang, die regulering van die korporatiewe voedselstelsel, en die erkenning van sorgwerk en ordentlike lewensonderhoud as sentraal tot aanpassing en die aanpak van die ongelykhede wat voedselsekernheid en volhoubaarheid ondermyn.

Wat doen die Wet op Klimaatsverandering NIE?

- Dit bied nie spesifieke verpligtinge op grondvlak vir klimaat-optrede nie.
- Dit sluit nie bindende teikens vir emissievermindering in nie, en spesifiseer ook nie tydlyne vir die bereiking daarvan nie.
- Dit waarborg nie befondsing of begrotingstoewysings vir implementering nie, wat onderhewig bly aan ander fiskale prosesse.
- Dit beskerm nie outomaties kwesbare gemeenskappe of ekosistels nie – dit hang af van hoe die Wet geïnterpreteer, toegepas en omgeskakel word in regulasies en planne op nasionale, provinsiale en plaaslike vlakke. Dit skep 'n noodsaaklikheid om te mobiliseer en te pleit vir die inbedding van 'n ware regverdige oorgangsaagende in komende planne en aktiwiteite kragtens die Wet.
- Dit hanteer nie verlies en skade nie, wat die impakte insluit en wat verder strek as dié waarby dit moontlik is om aan te pas.

Wat doen die Wet op Klimaatsverandering?

As raamwerkwetgewing bied die Wet die regsraamwerk vir optrede, en die besonderhede sal gedefinieer word deur regulasies, nasionale, provinsiale en munisipale planne, sektorale riglyne en ministeriële besluite. Dit bied die raamwerk vir die vermindering van Suid-Afrika se emissies en vir aanpassing by die impak van klimaatsverandering. Dit is die ontwikkeling van hierdie planne wat die burgerlike samelewing (insluitend arbeid) en die publiek 'n belangrike geleentheid bied om Suid-Afrika se klimaatsreaksie vir die voedselstelsel te vorm.

Hoe om die Wet te gebruik

- As 'n regsraamwerk vir voorspraak en litigasie om toepaslike regulasies en planne te implementeer.
- Om te verseker dat voedselstelsels sentraal staan tot klimaatsbeleid in die ontwikkeling van regulasies, kwesbaarheidsassesserings en -planne, en dat dit 'n regverdige oorgangsaagende weerspieël wat op prosedurele, verspreidende en herstellende geregtigheid konsentreer (raadpleeg kassie 1). As 'n regsraamwerk om die tydigte ontwikkeling van relevante regulasies en planne te eis.
- Neem aktief deel aan die prosesse wat die Wet instel om regulasies en planne te vorm deur volgehoue betrokkenheid.
- Om openbare deelname te verseker waar dit in die Wet vir sekere prosesse verpligtend is, veral vir rolspelers in die voedselstelsel en die burgerlike samelewing.

BOKS 1: DEFINISIES

PROSEDURALE GEREGTIGHEID:

Fokus op die maak van besluitnemingsprosesse regverdig, deursigtig en inklusief, en gee diegene wat geraak word 'n betekenisvolle rol in die vorming van uitkomst.

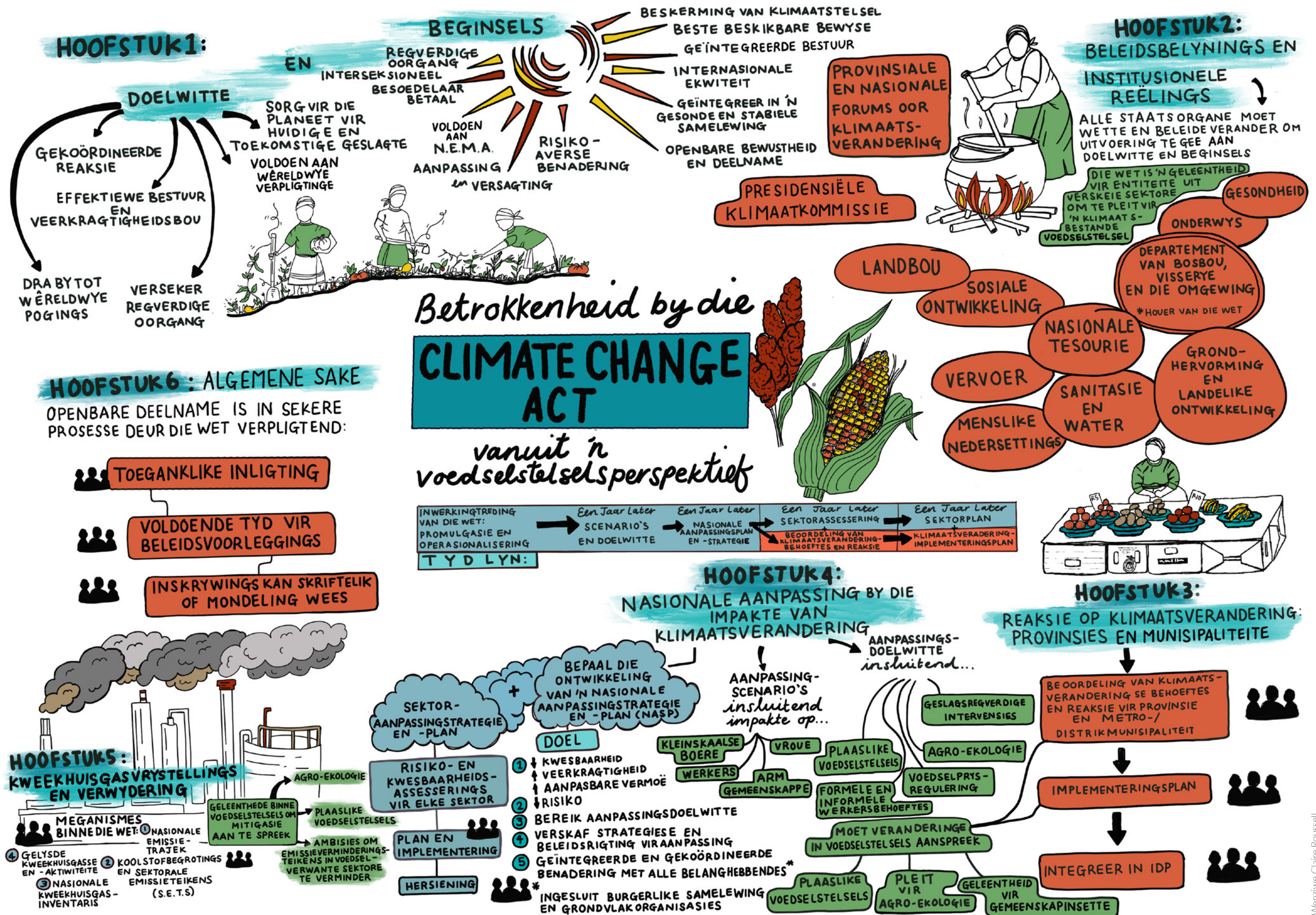

DISTRIBUTIEWE GEREGTIGHEID: Hanteer hoe hulpbronne, geleenthede en verantwoordelikhede regverdig toegewys word, deur beginsels soos billikheid, gelykheid en behoefte toe te pas.

RESTORATIEWE GEREGTIGHEID: Behels die herstel van skade deur diegene wat geraak is en diegene wat verantwoordelik is bymekaar te bring om die impakte te erken, aanspreeklikheid te aanvaar en oor aksies te ooreenstem om skade reg te stel en verdere skade te voorkom.

AANPASSING: Aanpassing in natuurlike, sosiale of ekonomiese stelsels by ervarende of verwagte klimaatimpakte. Dit kan gebeur deur veranderinge in prosesse, praktyke en strukture om skade te matig of voordeel te trek uit geleenthede. Kortom, aanpassing verwys na maatreëls om by klimaatsverandering aan te pas/daar se impakte te minimaliseer.

VERSAGTING: Handeling wat geneem word om die uitstoot van kweekhuysgasse in die atmosfeer te verminder of te voorkom, of om koolstofputte te verbeter wat hierdie gasse verwyder. Prosedurale geregtigheid Fokus daarop om besluitnemingsprosesse regverdig, deursigtig en inklusief te maak, en gee diegene wat geraak word 'n betekenisvolle rol in die vorming van uitkomst.

Potensiële sleutelprioriteite om voor te sit in prosesse en planne kragtens die Wet

- Verseker dat assesserings en planne na die hele voedselstelsel (van landery tot afval) kyk eerder as om net op landbou (boerdery) te fokus.
- Erken voedselsekerheid as 'n klimaatkwessie deur dit 'n kernfokus van plaaslike en nasionale klimaatreaksieplanne te maak.
- Verskuif openbare steun na agro-ekologie en weg van industriële, chemies intensiewe boerdery.
- Meganismes om voedselpryse te reguleer en stabiel te hou as deel van klimaatveerkragtigheid.
- Ondersteun kleinskaalse produsente deur toegang tot grond, openbare investering en steun vir agro-ekologie, en klimaatveerkragtige infrastruktuur.
- Maatreëls om teen geslagsongelykheid op te tree deur te belê in dienste wat die onbetaalde arbeid van vroue met betrekking tot voedsel en voeding verminder en herverdeel as 'n belangrike element van klimaat aanpassing en 'n middel om voeding te verbeter.
- Beskerm informele voedselhandelaars deur inklusiewe beplanning, infrastruktuur en wetlike erkenning deur plaaslike regerings.
- Ordentlike werk en billike lone vir werkers in die voedselstelsel.
- Reguleer korporatiewe mag in kleinhandel- en voorsieningskettings en ondersteun billiker, meer gelokaliseerde voedsel ekonomieë.

Geleenthede in die Wet op Klimaatverandering om 'n veerkragtige voedselstelsel te bevorder

Hierdie afdeling ondersoek kortliks belangrike dele van die Wet en geleenthede om in te gryp vir 'n regverdige en veerkragtige voedselstelsel. Dit kan saam gelees word met die geïllustreerde opsomming op bladsy 4-5 wat die belangrikste bepalings van die Wet en moontlike dimensies van die voedselstelsel toon.

BELEIDSOOREENSTEMMING OOR DIE HELE REGERING EN ALLE SEKTORE

Hoofstuk 2 van die Wet vereis dat alle staatsorgane hul beleide, programme, wette en besluite met die beginsels en doelwitte van die Wet moet harmoniseer. Dit skep 'n wetlike verpligting wat gebruik kan word om meer ambisieuse, billike en klimaatveerkragtige beleide in alle sektore te bevorder. Dit is nie bloot retoriese ooreenstemming nie; dit is 'n formele voorskrif met regsgewig. Die burgerlike samelewing kan hierdie verplig-

ting gebruik om regressiewe beleid te betwis, aanspreeklikheid te eis en sistemiese hervorming oor alle regeringsdepartemente heen te bevorder.

GELEENTHEID VIR VOEDSELSTELSELS : Dit skep 'n geleentheid om klimaat- en voedseloorwegings in verskeie nasionale regeringsdepartemente te integreer. Druk kan byvoorbeeld toegepas word op die Departement van Grondhervorming en Landelike Ontwikkeling om te verseker dat toegang tot grond en eiendomsregsekerheid klimaatrisiko's weerspieël en aanpasbare, gemeenskapsgegronde voedselproduksie ondersteun. Met voedselonsekerheid wat deur klimaatverandering vererger word, kan die Nasionale Tesourie en die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling betrek word om begroting en maatskaplike beskerming, soos skoolvoedsel- en voedingsprogramme, te belyn. Ander departemente betrokke by handel, landbou en voedselsekerheid kan ook aanspreeklik gehou word vir die insluiting van klimaatveerkragtigheid in hul beleide en programme. Die Wet stel belanghebbendes in staat om te pleit vir gekoördineerde, klimaatresponsiewe beplanning en implementering binne en tussen regeringsdepartemente wat die voedselstelsel raak.

TREE OP: Gegewe u veld (energie, voedsel, water, grond, ens.), bepleit die integrasie van 'n regverdige voedseloorgangshoek in daardie sektor se beleide.

AANPASSINGS- EN KLIMAATREAKSIEPLANNE

Die Wet sit 'n raamwerk uiteen vir die Nasionale Aanpassingsstrategie en -plan ("National Adaptation Strategy and Plan", NASP), gevolg deur sektorspesifieke aanpassingsplanne. Dit sluit bepalings in vir aanpassings scenario's, -doelwitte en gerelateerde sinteseverslae. Die Wet skryf die volgende tydlyn vir die ontwikkeling van die NASP voor:

- Een jaar nadat die Wet in werking getree het:
 - » Scenario's vir klimaatrisiko's en aanpasbare reaksies moet ontwikkel word
 - » Die minister moet nasionale aanpassingsdoelwitte en -aanwysers omskryf
- Twee jaar nadat die Wet in werking getree het:
 - » Neem die NASP aan (om elke 5 jaar herevalueer te word)
- Binne een jaar ná die aanvaarding van die NASP:
 - » Ontwikkel sektoraanpassingsplanne (soos vir landbou, water, ensovoorts)

Hierdie prosesse bied verskeie geleenthede vir die burgerlike samelewing om die nasionale aanpassingsagenda te help vorm sodat dit 'n regverdige oorgang weerspieël. Hierdie tydlyn tree egter eers in werking sodra die proses amptelik begin. Die ontwikkeling van die NASP is een van die bepalings van die Wet wat vertraag is, en daarom moet ons daarvoor pleit dat dit begin.

GELEENTHEID VIR VOEDSELSTELSELS: Hierdie prosesse bied 'n geleentheid om te verseker dat voedselstelsels ingesluit word in die ontwikkeling van die scenario's en doelwitte vir die NASP. Dit bied ook 'n geleentheid om te verseker

dat die impak op arm gemeenskappe, werkers, vroue, jeugdiges en kleinskaalse boere by die scenario's ingesluit word. Verder moet ons bepleit om te verseker dat ons oplossings, soos agro-ekologie, voedselprysregulering en -stabilisering, geslagsregverdige ingrypings, plaaslike mensgesentreerde voedselstelsels, en formele en informele werkersbehoefte ingesluit word in die doelwitte en die inhoud van die NASP. Dit vereis dat aanpassing herbedink word, nie net as 'n tegniese aanpassing nie, maar as 'n geleentheid om sosiaal regverdige, gedesentraliseerde en ekologievriendelike voedselstelsels te bou.

TREE OP: Deur deel te neem aan konsultasies, relevante voorleggings, met u eie beleidsposisies by beleidmakers voorspraak te maak, te pleit vir die behoeftes en prioriteite van u sektor of belangegroep om weerspieël te word in die scenario's, doelwitte en die NASP, sowel as die sektoraanpassingsplan vir landbou, wat ons moet bevorder om vir voedselstelsels as geheel te wees.

LOKALISERING VAN KLIMAATSOPTREDE

Hoofstuk 3 van die Wet gee provinsies en munisipaliteite die mandaat om klimaatsreaksieplanne en -optredes te ontwikkel en te implementeer in ooreenstemming met die nasionale raamwerk. Die Wet bepaal dat munisipaliteite die volgende moet doen:

- Binne minstens een jaar ná die publikasie van die NASP klimaatsbehoeftebepalings uitvoer.
- Binne twee jaar daarna moet hulle klimaatsreaksie-implementeringsplanne of -aksieplanne ontwikkel – wat elke 5 jaar geassesseer moet word.
- Daarna moet hulle klimaat in hul geïntegreerde ontwikkelingsplanne (GOP'e) (munisipaliteite) en omgewingsplanne (provinsies) integreer.

GELEENTHEID VIR VOEDSELSTELSELS: Daar is geleenthede om te verseker dat provinsies en munisipaliteite oorwegings vir volhoubare plaaslike voedselstelsels in hul klimaatsbehoeftebepalings en -reaksieplanne insluit, en dat die stemme en behoeftes van plaaslike voedselstelselrolspelers gehoor word. As voorbeeld beklemtoon die eThekweni Climate Action Plan die behoefte aan ingrypings in die voedselstelsel, insluitend ondersteuning vir kleinskaalse boere en kleinskaalse plaaslike produksie deur voedseltuine. Sulke planne kan egter verder gaan deur agro-ekologiese praktyke te bevorder, ingrypings te ondersoek om bekostigbare voedsel meer beskikbaar te stel, en klein en informele voedselhandelaars te ondersteun.

TREE OP: Eerstens kan grondvlakorganisasies en die burgerlike samelewing munisipaliteite aanspreeklik hou vir die inisiëring en voltooiing van hierdie prosesse; tweedens kan hulle pleit vir die versterking van plaaslike voedselstelsels wat in beplanning ingesluit moet word, en derdens kan hulle implementering monitor en verseker dat planne herooreweg en bygewerk word soos nodig.

KOÖRDINERING EN OPENBARE DEELNAME

Die Wet verplig sekere liggame om die implementering daarvan te koördineer.

INTERREGERINGSKOÖRDINERING VAN KLIMAATSOPTREDE

Hoofstuk 2 wys die premier se interregeringforum aan as die koördinerende liggaam vir provinsiale klimaatsbeleid. Elke sitting van hierdie forum dien outomaties as die provinsiale klimaatsveranderingsforum, wat beteken dat klimaat op elke agenda ingesluit moet word en met ander provinsiale beleide in ooreenstemming gebring moet word. Hierdie forums bied ook 'n meganisme vir die versoeking van tegniese ondersteuning oor klimaatverwante kwessies. Hulle het egter tans 'n gebrek aan deelname van die burgerlike samelewing en funksioneer met beperkte deursigtigheid.

GELEENTHEID VIR VOEDSELSTELSELS: Die provinsiale forums bied 'n verdere platform vir voedselstelsels om by koördinering ingesluit te word, wat belangrik is aangesien provinsies mandate het oor verskillende gebiede van die voedselstelsel soos landbou, ekonomiese ontwikkeling en die omgewing.

TREE OP: Teiken betrokkenheid by besluitnemers wat die forum se agenda beïnvloed, soos provinsiale departementshoofde of munisipale leiers.

ADVIESLIGGAAM: OPENBARE BEWUSTHEID EN DEELNAME

Hoofstuk 2 gee die presidensiële klimaatskommissie ("Presidential Climate Commission", PCC) die mandaat as 'n adviesliggaam wat 'n bykomende ruimte kan skep wat die burgerlike samelewing kan beïnvloed. Die rol is adviserend, dus word die aanbevelings daarvan nie altyd in beleid omgeskakel nie, maar die PCC kan 'n belangrike invloedskanaal wees.

GELEENTHEID VIR VOEDSELSTELSELS: Die PCC se regverdige oorgangswerk het 'n fokus op aanpassingsbehoefte in die landbou ingesluit. Alhoewel dit op belangrike vooruitgang dui, word voedselstelsels as geheel steeds slegs gedeeltelik behandel in die PCC se regverdige oorgangsraamwerk. Die burgerlike samelewing behoort hierdie toegangspunte te gebruik om die PCC se voedselstelselagenda te versterk, en 'n beroep te doen op die insluiting van voedselprysregulering, ordentlike werk vir plaaswerkers en ondersteuning vir informele en plaaslike voedsel ekonomieë.

TREE OP: Werk saam met bondgenote om 'n gedeelde agenda van die burgerlike samelewing oor voedselstelsels op te bou, neem deel aan PCC-konsultasies, skakel met kommissarisse van die PCC, en pleit vir konkrete tegniese verbeterings in die PCC se adviesliggaamagenda.

VERPLIGTE OPENBARE DEELNAME

Hoofstuk 6 maak dit duidelik dat regdeur die Wet, of dit nou vir munisipale, provinsiale, nasionale of sektorale reaksieplanne

is, openbare deelname in verskeie stadiums verpligtend is, insluitend die provinsiale en munisipale behoeftebepalings, die ontwikkeling van nasionale aanpassingsdoelwitte, -scenario's en -planne, en die sektorale aanpassingsplanne. Dit vereis ook dat inligting toeganklik gemaak word en dat voldoende tyd voorsien word vir skriftelike en, waar toepaslik, mondelinge insette.

GELEENTHEID VIR VOEDSELSTELSELS: Demokratiese deelname is 'n belangrike deel van die transformasie van voedselstelsels. Om te verseker dat die vereiste deelname plaasvind, is dus die sleutel vir stemme van onder om 'n veerkragtiger en regverdiger voedselstelsel in Suid-Afrika te vorm.

TREE OP: Wees bewus van openbare deelnameprosesse, bepleit dat dit plaasvind en raak krities en konstruktief daarby betrokke.

DIE BEPERKING VAN EMISSIES IN DIE VOEDSELSTELSEL

Die Wet stel 'n nasionale emissietrajek, sektorale teikens en koolstofbegrotings vas om versagtingspogings te rig. Dit vereis ook die nasporing van emissies deur 'n nasionale kweekhuysgasinventaris, en laat die regulering van sintetiese gasse toe. Die Wet vereis die stel van verminderingsteikens. Die burgerlike samelewing kan die UNFCCC se proses van nasionaal bepaalde bydraes ("Nationally Determined Contribution", NDC) gebruik om ambisieuse sektorale teikens te bereik, en te verseker dat dit ooreenstem met billike klimaat- en ontwikkelingsprioriteite.

GELEENTHEID VIR VOEDSELSTELSELS: Gegewe die beduidende emissies van die voedselstelsel, is dit noodsaaklik om hierdie sektor te oorweeg en te streef na strategieë wat die behoeftes van werkers en gemeenskappe prioritiseer terwyl emissies verminder word. 'n Voedselstelselbenadering kan gemeenskapseienaarskap, kleinskaalse boerdery en agro-ekologie as sleutelversagtingstrategieë bevorder wat 'n regverdige oorgang sentraal stel.

TREE OP: Dien kommentaar in en neem deel aan konsultasies oor die sektorale emissieteikens om te verseker dat die regering 'n lae-emissie-voedselstelsel beplan en dat die ingrypings billik is in terme van die koste en voordele.

GELEENTHEDE VIR VOORSPRAAK EN BEÏNVLOEDING

Gegewe die tempo en erns van klimaatsimpakte, is dringende optrede nodig. Alhoewel die Wet duidelike beleidsprosesse en -tydlyne uiteensit, is baie, soos die munisipale reaksieplanne wat binne drie jaar (of twee jaar ná die aanpassingsplan) vereis word, lank in vergelyking met die dringendheid van die krisis. Teoreties kan hierdie tydlyne ruimte laat vir deeglike en holistiese beleidsontwikkeling. In die praktyk het verdragings reeds ingetree, en belangrike prosesse soos die ontwikkeling van die nasionale aan-

passingstrategie en -plan is nog nie van stapel gestuur nie. Dit is dus belangrik om druk en ondersteuning toe te pas sodat hierdie prosesse teen die nodige tempo kan beweeg.

GELEENTHEID VIR VOEDSELSTELSELS: Klimaatsimpakte tref reeds voedselstelsels in Suider-Afrika. Dit is dus belangrik om die dringende ontwikkeling en implementering van transformatiewe aanpassingsplanne vir die voedselstelsel te verseker.

TREE OP: Hierdie verdragings bied 'n potensiële behoefte aan voorspraak en betrokkenheid met staatsamptenare om te verseker dat die DFFE en ander sleuteldepartemente voldoende ondersteun word om die tydlyne vir die implementering van die Wet te haal, veral met betrekking tot die lewering van tydige, inklusiewe en robuuste aanpassingsbeplanning, wat van kritieke belang is vir 'n veerkragtige en regverdige voedselstelsel.

Gevolgtrekking

Gegewe wat die Wet op Klimaatsverandering vereis, is daar verskeie ruimtes vir die burgerlike samelewing om betrokke te raak, van plaaslike klimaatsforums tot nasionale planne en hersieningsprosesse. Om bewus te bly van hierdie geleenthede, in verbinding te bly met relevante netwerke en te pleit vir ambisieuse, inklusiewe optrede, sal noodsaaklik wees om die regulasies en planne te vorm wat volg om 'n regverdige en veerkragtige agenda vir voedselstelsels in te sluit. Die ontwikkeling van 'n kollektiewe agenda tussen uiteenlopende stemme, die versterking van mekaar se eise en die ooreenkoms oor sleutelprioriteite kan gekoördineerde voorspraak versterk en verseker dat die reaksie op die klimaatkrisis in die voedselstelsel regverdig en effektief is.

Vir meer inligting oor hoe om met die regering oor die Wet op Klimaatsverandering te skakel, kan die Departement van Bosbou, Visserie en Omgewing (DFFE) gekontak word by NCCSecretariat@dffe.gov.za. Besoek asseblief die IEJ-webwerf by www.iej.org.za vir meer inligting en hulpbronne.

Erkennings

Geskryf deur Yasirah Madhi en Andrew Bennie. Met dank aan Brandon Abidinor van die Centre for Environmental Rights (CER) vir sy leiding met die ontsluiting van die relevansie van die Wet vir voedselstelsels – veral deur sy bydraes tot ons webinaar – en aan alle sprekers en deelnemers vir hul deeglike betrokkenheid, wat gehelp het om hierdie feiteblad te vorm. Ons betuig ook ons dank aan Penelope Price van die Adaptation Network en Laurel Oettle van die Association for Rural Advancement (AFRA) vir hul waardevolle beoordelings en insiggewende terugvoering. Die Institute for Economic Justice is verantwoordelik vir die inligting en standpunte wat hierin vervat is.